

L'asturiano nes elecciones 2004. Informe. P. MORÁN / Q. FAES

1. Marcu normativu

1.1. ESTATUTU D'AUTONOMÍA. L'Estatutu d'Autonomía del Principáu d'Asturies, aprobáu en 1981 y reformáu por sucesives lleis orgániques en 1991, 1994 y 1999, establez nel so artículu 4 la protección de la llingua asturiana y afita que "va promovese'l so usu, la so difusión nos medios de comunicación y la so enseñanza, respetando en tou casu les variantes llocales y la voluntariedá nel so aprendizaxe". La competencia na salvaguarda y puxu l'asturiano asígnase-y al Principáu.

1.2. LLEI D'USU DEL ASTURIANO. La Llei 1/98 de 23 de Marzu, d'Usu y Promoción del Bable/Asturianu, espublizada nel BOPA númberu 73, de 28 de marzu, califica l'asturiano como llingua tradicional d'Asturies y encamiénta-y al Principáu garantizar el so usu, difusión y enseñanza. L'oxetu declaráu de la llei, consignáu nel artículu 3, ye "amparar el derechu de los ciudadanos a conocer y usar el bable/asturiano y establecer los medios que lu faigan efectivu, y asegurar el so llibre usu y la non discriminación de los ciudadanos por esti motivu". Nel artículu 4, correspondiente al usu alministrativu de la llingua, afítase'l drechu de tolos ciudadanos a emplegar l'asturiano y a espresase nel de pallabra o por escrito.

1.3. ALCUERDU PROGRAMÁTICU IX-BA/FSA. L'alcuerdu firmáu el 3 de xunetu de 2003 ente Izquierda Xunida-Bloque por Asturies y la Federación Socialista Asturiana pa consensuar l'acción de Gobiernu n'Asturies hasta 2007 consagra un capítulu específicu a la política llingüística y la normalización del asturiano, concretáu en trece puntos d'actuación:

- a. Creación de la Dirección Xeneral de Promoción Cultural y Política Llingüística y de la Oficina de Política Llingüística
- b. Definición y desendolcu d'un Plan de Normalización sociollingüísticu
- c. Definición de los criterios de normalización del gallego-asturiano
- d. Reconocencia y presencia efectiva de la Llingua Asturiana en toles estayes educatives
- e. Participación de L'Academia de la Llingua na elaboración o cambiu de currículos
- f. Nueva política editorial
- g. Presencia l'asturiano nes alministraciones públiques
- h. Adecuación de la toponimia con un plan específicu de señalización vial
- i. Usu rigurosu y normalizador de la llingua nos medios de comunicación
- j. Sofitu a los axentes ya instituciones que trabayen na recuperación de la llingua
- k. Fomentu de les espresiones culturales de los colectivos residentes n'Asturies
- l. Fomentu de la conocencia y la comprensión de la realidá llingüística del Estáu
- m. Desendolcu por Reglamentu de la Llei d'Usu y Promoción del Asturiano.

1.4. ANULACIÓN DE LA COFICIALIDÁ NEL ÁMBITU MUNICIPAL. D'ente los conceyos que declararon la coficialidá l'asturiano nos sos respectivos ámbitos alministrativos, Casu, Morcín, Llaviana y Bimenes –el pioneru– acataron les correspondientes resoluciones del Tribunal Superior de Xusticia d'Asturies anulando la coficialidá, depués que la Delegación del Gobiernu n'Asturies pidiera formalmente esa anulación énte la Xusticia. Pol so llau, Llangréu y Castrillón presentaron sendos recursos de casación al Tribunal Supremu, qu'a la fin ratificó les sentencies del TSXA y anuló la coficialidá tamién nesos dos conceyos: El Supremu desanicó la oficialidá l'asturiano en Castrillón n'ochobre de 2002 y declaró nula la de Llangréu en fecha más reciente, marzu de 2004. Otres iniciatives asemeyaes foron igualmente declaraes nules polos muérganos xudiciales, ente elles les ordenances municipales que regulaben l'usu l'asturiano en Nava.

2. Antecedentes inmediatos

2.1.OFICINA DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. Dende'l 13 de xineru, el profesor de la Facultá de Filoloxía de la Universidá d'Uviéu, doctor en Filoloxía Hispánica y miembru de númeru de l'Academia de la Llingua Ramón d'Andrés Díaz ye Director n'exerciciu de la Oficina de Política Llingüística'l Principáu d'Asturies, un nuevu muérganu institucional que naz col envís de dignificar y normalizar l'asturiano. La so toma de posesión del cargu prodúxose con notable retrasu, dos meses y mediu depués que'l Gobiernu asturianu formalizare'l nomamientu el 27 d'ochobre de 2003, lo qu'orixinó esmolición nos colectivos de defensa de la llingua. D'Andrés plantegóse, ente otros oxetivos, la elaboración d'un Plan Sociollingüísticu de Normalización enantes del veranu de 2004, la reactivación de la Xunta de Toponimia, la modificación de los currículos y l'usu amañosu l'asturiano na alministración y nos medios de comunicación.

2.2.OFICINA L'ASTURIANO EN XIXÓN. El 20 de xineru de 2004 presentóse oficialmente la Oficina municipal de la Llingua de Xixón, el conceyu más populosu d'Asturies. Dirixíu por María Xosé Rodríguez, el nuevu muérganu naz col envís de dignificar y normalizar l'usu l'asturiano dende l'alministración llocal, na mesma llinia d'otros organismos asemeyaos creaos recientemente p'afitar la normalización de la llingua asturiana nos municipios.

2.3.NOS XULGAOS. El mesmu día que se presentó la Oficina de La Llingua de Xixón, un xulgáu d'esa ciudá acoyó la vista'l xuiciu entamáu contra tres mozos acusaos de repintar n'asturiano un cartelu indicador de carretera nel conceyu de Xixón, en febreru de 1999. La Xunta pola Defensa de la Llingua emitió un comunicáu en defensa de los acusaos, militantes de la so estaya de Mucedá, nel que recordaba qu'un añu antes de los fechos aprobárase la Llei d'Usu del Asturiano.

2.4.NA ENSEÑANZA. A primeros de marzu de 2004 presentóse l'acabante constituyir Asociación de Families pola Escolarización n'Asturiano, un collectivu que surde pa defender el drechu de los escolinos a cursar l'asignatura de Llingua Asturiana nos centros públicos, incluso cuando nun haiga un númeru mínimu d'alumnos matriculaos. La iniciativa sal de Dulce María Gil y Arturu Xosé Bermeyu, pas d'una moza de 12 años d'edá, Catuxa, que nun pue cursar Asturiano por falta de quórum nel Institutu d'Enseñanza Secundaria 'Monte Naranco', d'Uviéu. Dambos llideraron varies protestes nos meses previos pa reclamar el drechu de so fía a estudiar Llingua Asturiana en cuenta de Francés, asignatura que-y asignó'l centru educativu.

2.5.NEL DEBATE POLÍTICU. La campaña electoral abrióse col ecu d'unes declaraciones feches nel trescurso d'un Plenu municipal pol voceru'l PP nel Ayuntamientu de L.lena, Victorino Fernández, que tildó de terroristes a los grupos restantes de la Corporación –PSOE, IX-BA y URAS– por aprobar un reglamentu d'usu l'asturiano nel ámbitu'l conceyu. Fernández, que díes depués foi matizando les sos pallabres en sucesives entrevistes publicaes n'estremaos diarios, aseguró na so intervención énte'l Plenu que'l reglamentu "paecía inspiráu pola banda etarra" y puntualizó que'l testu yera propiu "de nacionalismos exacerbaos".

2.6.ESTUDIU SOCIOLLINGÜÍSTICU. El primer día de la campaña electoral, 27 de febreru, Francisco Llera Ramo, caderalgu de Ciencia Política na Universidá'l País Vasco y director del 'Euskobarómetro', presentó n'Uviéu la edición completa'l II Estudiu Sociollingüísticu d'Asturies, ellaboráu xunta'l sociólogu Pablo San Martín Antuña. L'informe detecta un estancamientu del asturiano causáu pola continua desapaición de falantes y pola falta de polítiques llingüístiques, y sorraya una cayida'l númeru de llectores de llibros n'asturiano. L'estudiu conclúi, dotramiente, que la mayoría de los asturianos ye favorable a la normalización de la llingua y demuestra una alta conocencia llingüística n'asturiano.

2.7.CANDIDATURES N'ASTURIANO. La Xunta Electoral Provincial d'Asturies, muérganu activu en tiempu d'elecciones pa garantizar la normalidá de los comicios nel so ámbitu correspondiente, negó-y a la organización Andecha Astur la llexitimidá de presentar les sos papeletes n'asturiano, aduciendo que l'asturiano nun ye llingua oficial. La entidá recurrió la decisión de la Xunta Electoral, pero a la fin vióse obligada a concurrir a les elecciones coles sos papeletes en llingua castellana. Dase la circunstancia de que'l Tribunal Constitucional emitió una sentencia en 2000, a instancia d'una denuncia d'Andecha, na qu'establez qu'ha respetase'l drechu a participar nunes elecciones con independencia de la llingua que s'emplegue pa ello.

3. Opciones polítiques na campaña electoral

La Xunta Electoral Provincial d'Asturies ratificó'l 17 de febreru de 2004 les 14 candidatures qu'a la fin se presentaron al Congresu los Diputaos por Asturies, y anuló por deficiencias técniques una llista al Senáu, polo que foron dieciséis los partíos qu'optaron a algamar escaños na Cámara Alta por Asturies. Les formaciones polítiques que concurrieron al Congresu foron PP, PSOE, Izquierda Xunida-Bloque por Asturies, Los Verdes d'Asturies, Partíu Asturianista (PAS), Andecha Astur, Izquierda Asturiana (IAS), Izquierda Republicana, Ciudadanos en Blanco, Democracia Nacional, Partido Comunista de los Pueblos de España (PCPE), Falange Española de las JONS, Falange Auténtica, Movimiento Social Republicano, Convergencia Democrática Asturiana-CDS y Partido Humanista.

Al Senáu presentáronse PP, PSOE, Izquierda Xunida-Bloque por Asturies, Los Verdes, PAS, Andecha Astur, IAS, Izquierda Republicana, Partido Obrero Socialista Internacionalista, PCPE, Falange Española de las JONS, Falange Auténtica, Convergencia Democrática Asturiana-CDS, Partido Humanista, Comunión Tradicionalista Carlista y Partido Carlista.

A diferencia de les anteriores elecciones xenerales de 2000, nes qu'Asturies elixó nueve diputaos, el descensu demográficu baxó a ocho el númberu d'escaños correspondientes al Principáu nos comicios de 2004. A ellos aportaron el PP y el PSOE con cuatro diputaos caún allugaos nel Parllamentu, más ún d'Izquierda Xunida.

La campaña electoral desendolcóse dende la tradicional pegada de cartelos, na medianueche'l xueves 26 de febreru, hasta que tolos partíos suspendieron les sos respectives axendes el 11 de marzu, viéspora'l fin llegal de la campaña, en seña de duelgu polos atentaos perpetrados na mañana d'esi día en Madrid por terroristes islámicos.

Ente les opciones polítiques que formalizaron les sos candidatures al Congresu los Diputaos, sólo tres d'elles articularon una campaña electoral con presencia importante l'asturiano como llingua vehicular: Izquierda Xunida-Bloque por Asturies, Andecha Astur ya Izquierda Asturiana (IAS). Completando l'arcu del asturianismu políticu, el PAS plantegó so campaña en castellán dende'l lema "Asturianos, con orgullo" y la Unión Renovadora Asturiana (URAS) decidió nun se presentar a los comicios, dexándo-yos llibertá de votu a los sos militantes.

3.1. IZQUIERDA XUNIDA-BLOQUE POR ASTURIES

Izquierda Xunida, que nes elecciones xenerales de 2000 algamara un escañu por Asturies –ocupáu entós pol que diba ser darréu cordinador xeneral de la coalición, Gaspar Llamazares–, presentóse a los comicios del 14 de marzu de 2004 en comuña col Bloque por Asturies, dando-y asina continuidá al pactu que dambes fuerces firmaren énte les elecciones municipales y autonómiques de 2003. Nesa convocatoria, IX-BA llogró cuatro diputaos y entró por primer vegada nel Gobiernu asturianu, asumiendo dos Conseyeríes: la de Xusticia, Seguridá Pública y Relaciones Esteriores; y la de Vivienda y Bienestar Social.

La campaña electoral d'Izquierda Xunida-Bloque por Asturies foi bilingüe dafechu no que cinca a la propaganda, les intervenciones públiques y la información suministrada. El lema de campaña escoyíu foi "Col tu votu, ye posible. Pallabra", y como tal apaeció nes valles, pancartes y cartelos publicitarios. El videu promocional de la coalición nos sos espacios públicos y les cuñes radiofóniques foron tamién bilingües, en tantu que la páxina web que centralizó la información diaria de la campaña electoral (www.izquierdaxunida.com) ellaboróse n'asturiano y castellán, con prioridá pal asturiano, que foi la llingua d'accesu a la web. Les intervenciones públiques del cabezaleru de la llista al Congresu, Jesús Iglesias, produxéronse casi en toles ocasiones en castellán, mientres que les alocuciones del cabezaleru'l Bloque por Asturies, Rafael Palacios, foron siempre en llingua asturiana.

La candidatura d'IX-BA al Congresu por Asturies obtuvo'l 14 de marzu un total de **58.487 votos**, lo que representó un 8,53 por cientu de los sufraxos emitíos n'Asturies. Con esi resultáu, Izquierda Xunida nun foi quien a revalidar l'escañu que tenía y quedó ensin representación nel Congresu por Asturies, pesie a ser la tercer opción política más votada. Respecto a les anteriores elecciones xenerales del añu 2000, IX perdió 8,537 votos. Pol so llau, la coalición na que se presentara'l Bloque nesos comicios, el Bloque de la Izquierda Asturiana (BIA), algamara n'aquella convocatoria electoral un total de 1.085 votos.

3.2. ANDECHA ASTUR

Andecha Astur presentó candidatures al Congresu y al Senáu nes elecciones xenerales de marzu de 2004 con un triple oxetivu declaráu: recoyer el votu nacionaliegu, plantegar otra vuelta'l conflictu llingüísticu énte'l Tribunal Constitucional énte la negativa alministrativa a poder distribuyir papeletes válides n'asturianu y, en tercer llugar, afitase como opción política del nacionalismu asturianu.

Nel casu la engarradiella llingüística, n'efectu Andecha volvió interponer un recursu énte la resolución en sentíu negativu de la Xunta Electoral Provincial d'Asturies, que s'opuso a que les papeletes electorales de la formación apaecieren en llingua asturiana. Nel anterior procesu electoral d'ámbitu estatal, nel añu 2000, l'asuntu aportó al Tribunal Constitucional, que dictó una sentencia na que fai un llamáu a que se garantice'l respetu a la participación nes elecciones de les estremaes opciones polítiques, con independencia de la llingua que s'empiegue pa ello.

No que cinca a los dos oxetivos restantes, Andecha Astur algamó un total de **1.942 votos**, l'equivalente a un 0,28 por cientu de los sufraxos depositaos nes urnes n'Asturies. Esi resultáu supuso una lixeru cayida de 94 votos respecto a los comicios xenerales de marzu de 2000, y dexó a Andecha como la sexta fuercia política en númeru de votos n'Asturies nunes elecciones estatales, per detrás de PP, PSOE, IX-BA, Los Verdes (4.633 votos) y el Partíu Asturianista (4.102 votos). Como ye habitual, Andecha Astur plantegó la campaña electoral dafechu n'asturianu, col lema "Vota n'asturianu" y cola información centralizada na web www.andecha.org, escrita y actualizada en llingua asturiana. Germán Abad foi'l cabeza de llista al Congresu y Lucía Fernández Marqués encabezó la candidatura al Senáu.

3.3. IZQUIERDA ASTURIANA.

Izquierda Asturiana (IAS) presentóse por primer vegada en solitario a unes elecciones xenerales, y féxolo col envís fundamental d'echar a andar la so estructura de partíu, difundir les sos siegles ente los asturianos y articulase como un espaciu políticu de futuru. El llideralgu de la campaña asumiólu Faustino Zapico, cabeza de llista al Congresu los Diputaos. Ignaci Llope encabezó la candidatura al Senáu.

No que cinca a la llingua vehicular de la campaña, IAS apostó a les clares pol asturianu, idioma que s'oyó o se lleó nes intervenciones públiques y na propaganda'l partíu, empezando pol lema'l cartelu electoral: "Ésta ye la tuya". Na so páxina web oficial, ellaborada tamién dafechu en llingua asturiana, IAS incluyó un manifiestu d'apoyu a les sos candidatures soscribió por un cientu d'asturianos.

Na cita electoral del 14 de marzu, Izquierda Asturiana obtuvo **831 votos** pa la so llista al Congresu los Diputaos, un 0,12 por cientu de los sufraxos emitíos. Poro, IAS quedó allugada como la octava formación política en númeru de votos recibíos, per detrás de PP, PSOE, IX-BA, Los Verdes, Partíu Asturianista, Andecha Astur y Ciudadanos en Blanco (ésta última opción algamó 1.320 votos). Nos anteriores comicios xenerales, IAS participó integrada na coalición Bloque de la Izquierda Asturiana (BIA), qu'entós obtuvo n'Asturies 1.085 votos.

4. Resultaos electorales

Los tres partíos que concurrieron a les elecciones xenerales del 14-M de 2004 con una apuesta firme pola llingua asturiana, esto ye, Izquierda Xunida-Bloque por Asturies, Andecha Astur ya Izquierda Asturiana, algamaron en conxuntu un total de **61.260 votos**, de los casi 690.000 sufraxos qu'hebio nes urnes asturianas. Si s'amiesten los votos del nacionalismu políticu asturianu presentáu espresamente como tal -Andecha Astur, IAS y PAS-, la suma ye de **6.875 votos**. Los resultaos completos quedaron como vien darréu:

PP 300.791 43,8% 4 diputaos	PAS 4.102 0,6%	PCPE 721 0,1%	FE-JONS 230 0,03%
PSOE 295.787 43,1% 4 dip.	ANDECHA 1.942 0,2%	I-REPUBL 555 0,08%	MSR 202 0,03%
IX-BA 58.487 8,5%	CBLANCO 1.320 0,1%	CDAS 477 0,07%	DN 195 0,03%
VERDES 4.633 0,6%	IAS 831 0,1%	P-HUMA 318 0,05%	FE 182 0,03%